

ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК ОСНОВА МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Плюралізм ідеологій диктує потребу у толерантному фахівцю, що здатен побудувати конструктивний діалог, співпрацювати з представниками та культурою інших країн, який володіє ситуативною гнучкістю, вмінням сприймати і розуміти інші культурні позиції і цінності, прагне до збереження своєї культури і її збагачення шляхом визнання, прийняття й освоєння інших. Саме прояв толерантності, поваги до культури народу, є фундаментом ефективної міжкультурної комунікації, а, отже, продуктивної співпраці. Питання «толерантності» у межах міжкультурної комунікації виокремлено у працях Ю. Максимової, О. Садохіна, С. Тер-Мінасової. У більшості мов даний термін пов'язаний з терпимістю, поблажливим ставленням до когонебудь чи чого-небудь. Як поняття, досліджуване у філософії, толерантність – фактор культури. Соціологи виокремлюють толерантність як інтегральну характеристику особистості, що реалізується у соціокультурних взаємовідносинах. У педагогіці толерантність – прояв активної моральної позиції, спрямованої на взаємодію. Більшість дослідників співвідносять її з терпимістю до різних відмінностей: чужої думки, поглядів, переконань тощо. Як зазначає С. Братченко, толерантність – особливий принцип існування світу, який людина будує на засадах розуміння, прийняття множинності й різноманіття буття, при цьому визнаючи неминучість співіснування відмінностей [2, с. 104–117]. Р. Валітова зауважує, що толерантність передбачає зацікавлене

187

ставлення до іншого, бажання відчутти його світовідчуття [3, с. 34], сприяючи, тим самим, взаємній повазі до різних культур, їх традицій [6, с. 17]. О. Асмолов, Г. Солдатова, Л. Шайгерова виділяють такі показники толерантності як стійкість до стресу, до невизначеності, до конфліктів, до поведінкових відхилень, до агресивної поведінки. Г. Олпорт вказує, що толерантній особистості характерні такі ознаки, як: знання про власну індивідуальність; захищеність; відповідальність; менша потреба у визначеності; орієнтація на себе; здатність до емпатії; почуття гумору; надає перевагу не авторитаризму, а свободі, демократії [5, с. 15–16]. Отже, толерантною, можемо вважати особистість, що може успішно адаптуватись до мінливих умов культурної взаємодії, має позитивне ставлення до культурного розмаїття, готова до повноцінної соціальної активності. Поняття «толерантність міжкультурна», подане Ф. Бацевичем, пов'язане з «терпимістю, ставленням з розумінням (а часто з інтересом і симпатією) до наявних відмінностей у комунікативній поведінці учасників міжкультурної комунікації, які залежать від відмінностей у рідних мовах і культурах їх носіїв» [1, с. 174]. Відтак, принцип толерантності у процесі міжкультурної комунікації, на наш погляд, стає основоположним, адже передбачає досягнення взаємної згоди, що проявляється у всій площині взаємодії культур. Виходячи з сказаного вище, можемо розглядати толерантність як культурну норму/моральну цінність, що базується на повазі і визнанні рівності, багатовимірності різноманіття людської культури, норм поведінки, почутті терпимості й поваги у ставленні до думок, поглядів, переконань представників інших культур, відмові від домінування й насильства у полікультурному просторі сучасного світу. Розглядаючи толерантність як один з основних аспектів, результат і підґрунтя, для здійснення продуктивної міжкультурної комунікації, звернімо увагу на те, що практично кожен здатен інтуїтивно відрізнити нормальну поведінку від девіантної [4, с. 74], разом з тим, дана якість не є вродженою, вона

формується у процесі практичного спілкування людей і виражає їх історичний досвід колективних та індивідуальних уявлень, почуттів й установок. У зв'язку з цим, можемо стверджувати, що толерантність є результатом процесу різного роду комунікацій, у тому числі й міжкультурної, в яких виховується почуття поваги до інших людей, народів, їх традицій, цінностей і досягнень, усвідомлення несхожості і прийняття всього етнічного та культурного різноманіття світу. Так, толерантний підхід до міжкультурної комунікації означає, що ті чи інші культурні особливості індивіда або групи визнаються лише одними з багатьох і не можуть підпорядкувати собі всі інші. Безумовно, толерантний підхід – це фундамент, першооснова для збереження різного роду відмінностей, саме він сприяє цілісності усього світу. Враховуючи даний підхід, сприйняття чужої культури відбувається на основі порівняння попереднього досвіду і нового, зіставлення його з аналогічними елементами власної культури одночасно на раціональній і чуттєво–емоційній основах [6]. Більш того, у ході такого порівняння відбувається занурення у світ чужої культури його пізнання.

188

Виходячи з вказаного вище, можна зробити висновок про безпосередній тісний взаємозв'язок поняття «толерантність» з процесом міжкультурної комунікації, а, відтак, про необхідність формування толерантності як якості особистості в інтересах успішного ведення культурного, ефективного діалогу, міжкультурного співробітництва в цілях розвитку, збагачення культурних надбань й запобігання міжкультурних конфліктів. При цьому, толерантною, вважаємо особистість, що може успішно адаптуватись у мінливих умовах культурної взаємодії, має позитивне ставлення до культурного розмаїття, готова до повноцінної соціальної активності.

Література:

1. Бацевич Ф.С. Словник термінів міжкультурної комунікації/ Ф.С. Бацевич. – К.: Довіра, 2007. – 205 с.
2. Братченко С. Л. Психологические основания исследования толерантности в образовании // Педагогика развития: ключевые компетентности и их становление. – Красноярск, 2003. – С. 104–117.
3. Валитова Р.Р. Толерантность: порок или добродетель? // Вестник Московского университета. Серия 7. Философия. – 1996. – № 1. – С. 33–37
4. Максимова Ю.С. Основы межкультурной коммуникации: учеб. пособие / Ю.С. Максимова. – Хабаровск: Изд-во ДВГУПС, 2012. – 103 с.
5. Психодиагностика толерантности личности / [Г. У. Солдатова, Л. А. Шайгерова, Т. Ю. Прокофьева, О. А. Кравцова]. – М.: Смысл, 2008. – 172 с.
6. Хеффе О. Плюрализм и толерантность: к легитимизации и современном мире. // Философские науки. – 1991. – № 12. – С. 16–28.